Burgemeester en Wethouders zelf. Zoolang de Wet de instandhouding der Theologische faculteit eischt, oordeelden ze, dat de bestaande vacatures moesten vervuld worden. Ze stelden daarom voor, in plaats van De Bussy te benoemen Dr. H. IJ. Groenewegen, hoogleeraar aan het seminarie der Remonstranten te Leiden, en in plaats van Bruning J. G. Apeldoorn, benoemd tot hoogleeraar aan het Seminarie der Doopsgezinden. Maar tevens spraken ze uit, wat den *principieelen kant* van het vraagstuk aangaat, dat *in de toekomst de Theologische behoort te worden opgeheven* na onderbrenging van een groot deel der vakken bij de faculteit der letteren en wijsbegeerte. Maar dit resulaat kan slechts verkregen worden en behoort slechts te worden verkregen door herziening van de Wet op het Hooger Onderwijs. Voorts besloten Burgemeesters en Wethouders aan den Raad voor te stellen, dat deze hen zou uitnoodigen zich tot de regeering te wenden met het verzoek, uitvoering te geven aan hetgeen in Art. XXVII der overgangsbepalingen van de wet van 22 Mei 1905 voorgeschreven was, n.l. dat de Regeering een voorstel van wet moest indienen, waarbij het bepaalde omtrent de Theologische faculteit aan de Rijks Universiteit nader worde geregeld. Al mocht het, zoo voegden B. en W. hieraan toe, een eenigszins vreemden indruk maken, dat de Gemeenteraad van Amsterdam bij de Regeering kwam aandringen op de vervulling van een haar bij de wet opgelegde verplichting die oogenschijnlijk alleen de Rijks Universiteiten betreft, men had hier in 't oog te houden, dat deze weg na de weigering van 1892 voor de gemeente de eenige is dien zij kan inslaan, om voor haar universiteit tot een herziening van het onderwijs in de godgeleerdheid te geraken. Voorts meenden B. en W., dat het wenschelijk zou wezen in het aan de Regeering te zenden adres tevens aan te geven, zij het dan in groote lijnen, hoe de Raad zich de herziening van het onderwijs in de Godgeleerdheid dacht.

Toen Minister Kuyper bij de herziening van de Hooger Onderwijswet de bepaling deed opnemen, dat de Regeering een nieuwe regeling moest voorstellen omtrent de Theologische faculteit aan de Rijksuniversiteit, noodig de hij tevens gegadigden uit om desbetreffende voorstellen aan de Regeering te doen. Degenen, die bij deze regeling het meest geinteresseerd zijn, hebben tot dusver niets van zich laten hooren. Het lag in de eerste plaats op den weg der Hervormde Kerk om voorstellen aan de Regeering te doen, maar ze deed dit niet. Het zou daarom wel een Nemesis der historie zijn geweest, wanneer een politiek lichaam, dat in hoofdzaak bestaat uit liberalen, radicalen en socialisten, met een voorslag bij de Regeering gekomen was, hoe de Theologische faculteit moet worden ingericht. We begrijpen, dat de redacteur van de *Gereformeerde Kerk* bij de gedachte hieraan huiverde. Maar zou de schuld hiervan niet bij de kerkelijke heeren zelf gelegen hebben, die aan de uitnoodiging van Minister Kuyper geen gehoor hebben gegeven?

Intusschen is dit gevaar in zooverre afgewend, dat B. en W. hun voorstel hebben ingetrokken, nadat de Raad zich vereenigd had met het voorstel, door Prof. Fabius ingediend, om zich tot de Regeering te wenden met verzoek, te bevorderen eene wijziging van art. 71 der H. O. wet, tengevolge waarvan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam, met behoud van de haar bij dat artikel toegekende rechten, niet langer de verplichting hebbe eene Theologische faculteit in stand te houden.

Met belangstelling wachten we af, of de Regeering thans aan dit verzoek gevolg zal geven.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van den heer K. Visser te Marken *f* 2.50 uit de Uniecollecte te Marken.

Ds. J. H. HOUTZAGERS, *Voorzitter.*

Leestafel.

1. Dr. Sam. Rutherford.. De bevroeving en zegepraal des geloofs. Uit het Engelsch vertaald door Ds. IJ. Doornveld, pred. te Lage Vuursche en C. B. van Woerden, te Akkrum. — Leiden, Buurman & De Kler, 1916.

Samuel Rutherford, Schot van geboorte en hoogleeraar te St. Andrews in Schotland, stierf in 1661. Als beslist Calvinist bestreed hij de hoogkerkelijke en arminiaansche richting die in de 17e eeuw in Engeland veld won. In de theologische wereld is hij bekend door een drietal latijnsche werken tegen Arminius, de Jesuïeten en de Socinianen, welke werken in 1636, 1650 en 1668 het licht zagen.

Het eerste heeft tot titel: Exercitationes Apologetica pro divino gratia, contra Jacobum Arminium, ejusque sectatores, et Jesuitas. Het tweede: Disputatio Scolastica de Divina Providentia en het derde: Examen Arminianismi.

Door de eerste twee van deze werken ook ten onzent bekend geworden, trachtte de Utrechtsche Magistraat hem in 1651 aan haar Akademie te verbinden, iets wat hij echter, met het oog op den toenmaligen toestand van de Kerk in zijn Vaderland, afsloeg.

De verschijning van zijn eerste werk mishaagde aan de Episcopalen en had in 1636 zijn afzetting van den predikdienst en gevangschap in Aberdeen ten gevolge, welke laatste tot 1638 duurde. Teruggekeerd tot zijn gemeente van Anwoth, diende hij deze nog een jaar, doch werd in 1639 professor in de Theologie aan de Akademie en predikant in de Kerk van St. Andrews.

Onder het Gereformeerde volk is Rutherford bekend door zijn Brieven. Jacobus Koelman, predikant te Sluis, gaf ex 362 en wel uit de jaren 1636 en 1637, in Hollandsche vertaling van uit.

Deze overzetting van Rutherford's correspondentie verscheen in 1673. Koelman laat daaraan voorafgaan een: »Aanspraak tot de vrome en recht geheiligde zielen in de gemeente van Sluis in Vlaanderen, die de zoetste gemeenschap met Jezus oprecht zoeken, en ernstig hun koers hemelwaarts gericht hebben.« Deze »Aanspraak bevat dan in een biographie én een betoog van de nuttigheid van Samuel Rhetorfort's, zooals — Koelman den naam spelt —, brieven.

In de Serie praktikale en ascetische werkjes van oude gereformeerde auteurs, welke voor eenige jaren bij D. Donner, te Leiden, verscheen, is ook Koelman's vertaling in »onveranderde uitgave«, opgenomen. Met name aan deze Brieven dankt Rutherford het, dat hij ook ten onzent tot de veelgeprezen en tevens veelgelezen »oude schrijvers« behoort.

Maar de professor van St. Andrews was ook een begaafd prediker.

Het aantal zijner in druk nagelatene leerredenen is vrij groot, en het was dan ook een goede gedachte van de heeren Ds. Doornveld en Van Woerden, om een deel van deze homiletische nalatenschap voor lezers, die het Engelsch niet verstaan, in Nederlandsch gewaad te steken.

Onder den titel: De bevroeving en zegepraal des Geloofs bespreekt dit boek van 365 bladzijden de geschiedenis van de Kanaaneesche, wier dochtertje door Christus werd genezen. Het verhaal ons in Markus VII gegeven, wordt hier in 27 korte preekjes behandeld. Het zijn dus evenzooveel Leerredenen over één tekst.

De vertaling leest vlot.

En, al is de vorm dezer verhandeling ook niet van onzen tijd, de inhoud is, zoo wat het leerstellige, als praktikale betreft, gelijk van een Theoloog als Rutherford te verwachten was, van dien aard, dat het boek zich zelf, gelijk de overzetters in hun Voorwoord schrijven, »aanbeveelt bij iederen lezer, die een vriend is der vrije genade".

2. J. E. van Buuren. Kort Overzicht van de geschiedenis der Historiebeschrijving van ons volk, benevens Jaartallen en Feiten, behoorende bij het Leerboek der Geschiedenis van het Nederlandsche Volk. — Te Groningen bij J. B. Wolters, 1916.

Gelijk de titel aanduidt, geeft de heer Van Buuren, directeur der Christelijke kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Leeuwarden, in dit boekje van 88 bladzijden, tweeërlei.

Allereerst een Kort Overzicht van wat ik zou willen de Historiographie, en in de tweede plaats een Chronologik ten gebruike bij zijn Leerboek. Ook dit tweede gedeelte van het boekje dat tot op 1914 is bijgewerkt, heeft, zoo voor de gebruikers van het Leerboek als voor andere lezers, zijn waarde. Dan, wat vooral aan dit boekje zijn waarde geeft, is het eerste gedeelte: de Historiographie. De Schrijver geeft hier op 35 bladzijden een klaar en duidelijk beeld van de Vaderlandsche Geschiedbeschrijving.

Bor en Van Meteren, Hooft en de Groot, Baudart en Brandt verschijnen hier achtereenvolgens ten tooneele. Dan komt Wagenaar en daarna Bilderdijk, Groen van Prinsterer, R. Feuin, Motley, Nuyens en Blok, terwijl ten slotte iets over de thans meest gebruikte Handboeken wordt medegedeeld,

De Schrijver, die zich in zijn Leerboek der Geschiedenis van het Nederlandsche Volk, als behoorende tot »de Calvinistische Historische School«, openbaarde, doet dit ook in deze zijn korte, maar ter orienteering bijzonder geschikte, historiographie.

3. De Jonge Garde. Weekblad voor Jongelieden van Christelijken Huize. Redacteur: M. van der Staal. Met vaste medewerking van Johanna Breevoort, P. Brouwer en L. Penning. Bureau van Redactie: Van Oosterzeestraat 23 Rotterdam. Bureau van Administratie: G. Reedijk, G. v. d. Lindestraat 15, Rotterdam.

Van dit nieuwe weekblad verscheen den 5en Aug. j.l., het eerste Nr. De bedoeling van deze periodiek is, onze jongens en meisjes, die, na het onderwijs der christelijke school te hebben gehad, de maatschappij zijn ingetreden, deels te sterken in het christelijk Geloof waarin ze zijn opgevoed, deels tegen afval van dat geloof te beveiligen. Ook het laatste is, vooral in onzen tijd, waarin de »vrijzinnigheid" van allerlei schakeering, zoo door woord als geschrift, ook onder de jeugd haar propaganda drijft, — men denke hierbij o. m. aan de »Jeugd-organisatie": »'t Jonge Volk", welke uitgaat van de S. D. A. P., — zeker niet overbodig. Ook mij nu wil het, gezien de tot op heden verschenen Nrs., voorkomen, dat dit blad, bestemd voor jongelieden van christelijken huize, van zeg twaalf- tot achttienjarigen leeftijd, het tweeërlei doel hetwelk de oprichters zich er mee stellen, kans heeft te bereiken. Uit die Nrs. toch spreekt een echt christelijke zin, en met de leerrame artikelen, pakkende verhalen en mooie illustraties kan het wel niet anders, of De Jonge Garde zal de lezers trekken waarvoor het blad bestemd is en daardoor medewerken tot het vormen van een jonge garde, die pal staat tegen ongeloof en revolutie.

4. Stemmen des Tijds. Maandschrift voor Christendom en Cultuur, Utrecht. G. J. A. Ruya 1916.

Het Augustus-Nr. van dit voor christelijke intellectueelen bestemde Maandschrift, dat zich na korten tijd onder de ten onzent verschijnende periodieken een voorname plaats verworven heeft, bevat: Het Avondmaal van Leonardi da Vinci, door I. Ph. Eggink; Het Willen, door Mr. W. Zevenbergen; Joh. Engelram, door Dr. A. A. v. Schelven; Een dringende eisch des tijds, door P. J. Molenaar; Weerzien, door Henriette Mooy; Adamskinderen, door Dr. Felix Rutten. Buitenlandsche Kroniek, door H. L. Baarlé en Leestafel, door Dr. M. M. den Hertog.

G.

Uit de Pers.

In het Augustus-nummer van de *Stemmen des Tijds* gaf de heer Eggink een allezins interessante teekening van Leonardi da Vinci's Avondmaal.

Dr. Kuyper Jr. gaf van dit kloeke stuk in de Rotterdamsche *Geref. Kerkbode* een zakelijk extract, dat ook in ons blad zijn plaats vinde.

Hij schreef er dit van:

In Milaan troonde Lodovico Sforza, bijgenaamd il Moro, die een groot minnaar en beschermer van kunsten en wetenschappen was. En toen Leonardi da Vinci vanuit Florence zich metterwoon in Milaan vestigde en de zeer kunstzinnige Lodovico Sforza al zeer spoedig het kunstgenie van da Vinci ontdekte, droeg hij hem op de eetzaal van het klooster Santa Maria met een waardige muurschildering te sieren. Na rijp beraad werd gekozen: Christus met zijn jongeren aan het Avondmaal.

Die eetzaal in het klooster was langwerpig. Aan de beide lange zijden stonden de tafels der monniken, aan de korte zijde de tafel van den prior, en nu was de andere korte zijde alzoo met die muurschildering van da Vinci versierd dat het scheen alsof het de vierde tafel in het gezelschap was, alsof Christus met zijn jongeren aan een afzonderlijke tafel mee den disch gebruikten in die eetzaal.

Gevolg hiervan was, zegt de heer Eggink, dat da Vinci de aanwezige tafels tot voorbeeld nemen moest om een harmonisch geheel te krijgen. Het tafellaken met zijn zichtbare plooien, zijn gestreept patroon, zijn saamgeknoopte punten, zijn genomen uit de linnenkast van het klooster. Al wat op de tafel staat, schotels, borden, bekers zijn in overeenstemming met het model waarvan de kloosterbroeders zich bedienden. Elke poging om naar den vorm, den tijd en de omgeving te naderen waarin deze maaltijd in werkelijkheid is gevierd geworden, ontbreekt. Het is niet de maaltijd in Oosterschen trant, maar in Italiaanschen trant ten tijde van da Vinci.

Da Vinci was gewoon, als hij een figuur wi de schilderen, eerst over zoodanige persoon na te denken en haar in zijn omgeving op te zoeken en terdege te bestudeeren. Wanneer hij iemand wilde schilderen vroolijk of streng, bedroefd of opgewekt, goedig of boosaardig, dan begaf hij zich daarheen waar hij wist dat personen met deze qualiteit waren, nam hen scherp waar in het gelaat, in hun manieren en bewegingen, en dan schetste hij, zoodra hij het gevonden had, onmiddellijk het karakteristieke.

Zoo heeft Leonardi da Vinci ook gezocht en gevonden de figuren voor zijn beroemd schilderwerk: *het Avondmaal des Heeren.*

Het doel dat da Vinci met zijn schilders uk zich voor oogen stelde, was uit te drukken: 1e. de geweldige indruk, welken de mededeeling van het verraad op de jongeren maakte, en 2e. de wijze, waarop deze indruk bij ieder der jongeren, overeenkomstig zijn karakter en temperament, uiterlijk viel waar te nemen. En dit heeft hij zoo meesterlijk gedaan dat wij lezen: »in vier groepen van elk drie gestalten, onderling door een band verbonden tot een eenheid, heeft hij zijn bedoeling zoo levend, zoo expressief uitgebeeld, dat men ook zonder hoorbare klanken aan iedere houding, beweging gebaren aflezen en navoelen kan, wat elk inwendig overdenkt en aan die nevens hem zit daarover uit.... Toorn, afschuw, angstig-vragen, schrik, droefheid, nieuwsgierigheid, al'e nuancen van gemoedseffecten spiegelen zich af op het gelaat der Twaalven. En niet op het gelaat alleen. Heel het lichaam is in emotie. Een is opgesprongen; een wijkt terug; een heft de hand tot eedsaflegging op; een ander slaat zich op de borst". Zoo beschrijft Eggink dit meesterwerk van da Vinci, dat hij aanduidt als psyschisch realisme. En mede door die besch ijving verstaan wij die prachtige gravure beter en genieten door welbewuste aanschouwing er meer van. De twaalf jongeren zijn zoo geteekend, dat uit houding en gebaar duidelijk spreekt wat er in de ziel van ieder hunner omgaat.

De Christus is aan dien disch in het midden gezeten. Hij is het middelpunt, en alles groepeert zich om hem. Meesterlijk heeft da Vinci de Christus-figuur geteekend. Een rein-edele menschengestalte, op het verhevenst gedacht, met mannelijke kracht en vrouwelijke teederheid, gezeten in koninga-majesteit.

Dan ziet men links en rechts van den Christus twee groepen, ieder van drie jongeren. En, dat is ook het in-mooie van deze schilderij, het prachtige van de compositie, hoewel we alzoo vier groepen van jongeren zien, toch is er sublieme eenheid, want allen zijn rondom den Christus als het middelpunt van het geheel.

Zoo vaak is gevraagd naar de namen der figuren. Sommigen zijn dadelijk te vinden. Een Judas wijst zich zelven aan. Hij is wel in het gezelschap, maar toch s hij geïsoleerd, op zich zelf staande, niet bij hen hoorende. Hij heeft den geldbuidel in zijn hand.

Gemeenlijk neemt men deze volgorde, staande voor de schilderij, van links naar rechts: aan de rechterhand van Jezus: Nathanael, Jacobus de jongere, Andreas, Petrus, Judas Iskarioth, Johann s; en aan de linkerhand van Jezus, Thomas, Jacobus de oudere, Philippus, Matthéus, Thaddeus, Simon.

De heer Eggink pleit bij sommige figuren voor een andere naamgeving. Bij negen figuren gaat hij met de traditioneele naamgeving mede, doch bij drie stelt hij een andere voor.

De drie *rechts* aan de tafel zittende zijn hem: Simon Zelotes, Judas Thaddeus en Philippus. Simon, beide zijn handen uitbreidend, geteekend als een die het niet gelooven kan dat er in dezen kring een verrader is. Filippus met zijn rechterhand naar Jezus wijzend, alsof hij zeggen wil: het is zeker waar, want de Meester zegt het. En tusschen hen in Judas Thaddeus, somber aangedaan, met zijn duim wijzend naar Judas, als het ware om aan te toonen dat het de andere Judas is, die het verraad plegen zou.

De drie, vlak bij den Heiland, zijn dan Jacobus de oude e, hier zittend aan Jezus linkerhand — denk aan het verzoek van zijn moeder! — Thomas, die zijn hoofd steekt over de schouders van Jacobus en met opgestoken vinger vraagt: ben ik het Heere? En naast Jacobus staat een edele figuur, een Israeliet waarin geen bedrog is: Nathanael.

De twee groepen aan de linkerzijde stellen dan voor: Johannes, zittende aan de rechterhand van Jezus — da Vinci heeft gehoor gegeven aan het verzoek der moeder — geheel verslagen door het ontzettend bericht van verraad. Tot hem sprekende, over de sinistre Judas-figuur heen, Simon Petrus met het tafelmes in de achtergehouden hand, alsof hij den verrader te lijf wil.

De laatste drie doen ons zien Andreas met opgeheven handen en uitgespreide vingers als om uiting te geven aan den afschuw dien hij gevoelt over het vuig verraad. Naast hem is gezeten Jacobus de jongere, die achter Andreas met zijn hand naar Petrus grijpt als om hulpe te vragen in deze hachelijke ure. Hij die geheel links aan de tafel s aat, met beide handen op de tafel leunende, en het geheel overziende, is dan Matthéus, die dit alles in het Evangelie beschrijven zou.

Da Vinci heeft als ideaal gesteld om de figuren der jongeren te treffen naar een karakter, zooals het uit de Bijbelsche geschiedenis ons bekend is. En hij heeft een kunststuk van de hoogste orde geleverd. Het is bekend, dat hij met de Judasfiguur de meeste moeite heeft gehad, want hier moest worden uitgebeeld het historisch type van *den* zondaar, en toch mocht niet gegeven worden een teekening van het denkbaa st leelijke en gemeene, want Judas was toch een geroepen discipel.

En da Vinci heeft hem geschilderd, een mensch, geen duivel, en toch met iets duivelsch in hem. Wie de schilderij ziet wijst in eerste, zonder een oogenblik aarzelen, Judas als den verrader aan. En dat niet vanwege den geldbuidel in zijn hand, of vanwege het omgestooten zoutvat — teeken van boudsbreuke — bij hem, maar vanwege de schildering zelve. Wie deze Judasfiguur gezien heeft, kan den verrader zich voors ellen, en zegt: zoo moet Judas er hebben uitgezien.

A. K. Jr.

Officieele Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons:

De actie tot vermeerdering van inkomsten voor de Vrije Universiteit werd ook in den zomer rustig maar flink voortgezet.

Het comité te Kampen gevormd, werkte voor het tekort en verkreeg behalve eenige nieuwe contribuanten een bedrag van *f* 296.40 tot dekking van dit openstaand saldo.

Voor het Studiefonds wordt hoe langer hoe meer belangstelling gevonden.

Het zijn vooral de H. H. oud-studenten, die voor dit fonds hun gaven en krachten geven.

Op tal van plaatsen werden hulpvereenigingen opgericht. In Utrecht werd door deze hulpvereeniging een jaarlijksch bedrag van *f* 114, en uit 's Gravenhage *f* 204.50 ontvangen.

Voorts kwamen uit andere plaatsen berichten, dat met het oprichten van zulke hulpvereenigingen wordt begonnen, zoodat voorloopig wel op ± *f* 1500.— per jaar kan worden gerekend.

Evenwel, zal het goed zijn, dan moet nog op tal van plaatsen deze zaak worden aangepakt.

Vooralnog werd er gewacht, omdat men eerst de vermeerdering van inkomsten voor de Vereeniging wil bewerken.

Rotterdam, waar op de jaarvergadering *f* 4000 werd ontvangen, zal spoedig door een hulpcomité worden bewerkt, waardoor, behalve de gaven voor eens geïnd, eene contributie-verhooging kan worden verkregen.

STELLINGEN

van Ds. T. GERBER, te verdedigen in de vergadering van Gereformeerde Predikanten Dinsdag 19 of Woensdag 20 September 1916.

Het »herderlijk opzicht over de gemobiliseerde eden onzer kerken«

1. hoewel als novum te zeer becritiseerd, verdient meerdere en betere behartiging,

2. wordt belemmerd en gedrukt door tal van bezwaren van kerkelijken, staatkundigen en localen aard,

3. blijft niettemin dringend noodig ter bewaring, vertroosting en terechtwijzing,

4. behoort practisch uitgeoefend door de kerk ter plaatse — de herder vooraan — in overleg met de militaire autoriteiten,

5. dient echter principieel belijnd door te ontwerpen kerkrechterlijke bepalingen; en —

6. behoeft tijdens — preventief ook na — de mobilisatie aanvulling door van kerkelijke zijde daarvoor apart te ordenen herders.

VELDPREDIKING.

Vervulde velddiensten in de maanden Mei—Augustus 1916.

Te Tilburg en Omgeving:

21 Mei Ds. J. Sijbesma, van Zierikzee.
28 » Ds. B. Heeres, van De Lier.
4 Juni Ds. R. van Reenen, van Reitsum.
25 » Ds. C. Vermaat, van Makkum.
9 Juli Ds. J. H. Rinnema, van Arum.
16 » Ds. C. Lindeboom, van Amsterdam.
23 » Ds. A. van Dijken, van Overtoom.
30 » Ds. H. Popma, van Oudega (W.).
6 Aug. Ds. R. W. de Jong, Broek op Langendijk.
13 » Ds. Chr. Bruins, van Winschoten.

Te Eindhoven en Omgeving:

14 Mei Ds. Tj. Petersen, van Purmerend.
21 » Ds. J. Mulder, van Gorinchem.
28 » Ds. A. van Dijken, van Overtoom.
4 Juni Ds. W. de Jonge, van Heeg.
18 » Ds. H. Mulder, van Amsterdam.
9 Juli Ds. D. J. van Katwijk, van Pijnacker.
30 » Ds. C. Veltenaar, van Suxwoude.
13 Aug. Ds. P. H. de Jonge, van Bunschoten.
20 » Ds. A. van der Vegt, van Ureterp.
27 » Ds. J. R. Dijkstra, van Joure.

Te Roosendaal:

7 Mei Ds. J. D. v. d. Velden, van Kralingen.
14 » Ds. H. G. de Jonge, van Dordrecht.
21 » Ds. B. van Schelven, van Amsterdam.
28 » Ds. F. H. Boersma, van Bozum.
4 Juni Ds. C. J. de Kruyter, van Oostkappelle.
18 » Ds. W. S. Pontier, van Maasdijk.
25 » Ds. M. P. Pel, van Eestrum.
2 Juli Ds. W. L. Milo, van Kollum.
9 » Ds. H. Brouwer, van Schoondijke.
16 » Ds. J. Visser, van Oldemarkt.
23 » Ds. C. J. de Kruyter, van Oostkappelle.
30 » Ds. C. van Mourik, van Kooten.
6 Aug. Ds. J. Tholen, van Nunspeet.
13 » Ds. T. Ferwerda, van Amsterdam.
20 » Ds. W. L. Korfker, van Gauw.
27 » Ds. J. P. Klaarhamer, van Wommels.

Te Brielle:

21 Mei Ds. H. Teerink, van Amerafoort
18 Juni Ds. J. H. Dijkstra, van Diever.
9 Juli Ds. N. J. Trenning, van Olst.
13 Aug. Ds. J. Breukelaar, van Utrecht.

Te Vrijhoeven-Capelle c. a.:

7 Mei Dr. G. C. Aalders, van Ermelo, te Vrijhoeven, Sprang en Heusden.
14 » Ds. F. H. Bramer, van Heinkenszand, te Vrijhoeven en Sprang.
21 » Ds. H. Fokkens, van Dronrijp, te Sprang en Heusden.
28 » Ds. W. F. Geerds, van Veenwoudsterwal, te Sprang en Heusden.
18 Juni Ds. F. Wiersma, van Oosterbierum, te Vrijhoeven, Sprang en Heusden.
25 » Ds. F. W. Geerds, van Oldekerk, te Sprang en Heusden.
2 Juli Ds. Joh. S. Langen, van Gouda, te Vrijhoeven, Sprang en Heusden.
9 » Ds. G. D. Scheepsma, van Koodeschool, te Vrijhoeven, Sprang en Heusden.
16 » Ds. G. Groot Nibbelink, van Haulerwijk, te Vrijhoeven, Sprang en Heusden.
23 » Ds. C. Diemer, van Silvolde, te Vrijhoeven, Sprang en Heusden.
30 » Ds. L. J. C. Kreyt, van Huizum, te Vrijhoeven, Sprang en Heusden.
6 Aug. Ds. A. Verburg, van Holwerd, te Vrijhoeven, Sprang en Heusden.
13 » Ds. R. K. M. Hummelen, van Heerenveen, te Vrijhoeven en Heusden.
20 » Dr. W. A. van Es, van Leeuwarden, te Vrijhoeven en Sprang.
27 » Ds. S. Huismans, van Zevenhoven, te Vrijhoeven, Sprang en Heusden.

Te 's-Gravenmoer:

7 Mei Ds. K. O. Knottnerus, van Westerlee.
14 » Ds. J. C. van Mantgum, van Hijken.
21 » Ds. F. A. v. d. Heyden, van Oudshoorn.
28 » Ds. R. Middelveld, van Hoogkerk.
4 Juni Ds. G. van der Munnik, van Leens.
25 » Ds. K. J. Kapteyn, van Giessendam.
2 Juli Ds. C. H. Ph. Krohne, van Zoutkamp.
16 » Ds. C. J. Goslinga, van Molenaarsgraf.
23 » Ds. D. Steenhuis, van IJselmonde.
30 » Ds. O. J. Geerling, van Zalt-Bommel.
13 Aug. Ds. G. de Jager, van Wolfaartsdijk.
27 » Ds. W. de Jong, van Dalfsen.

Te 's-Hertogenbosch:

18 Juni Ds. J. D. van der Munnik, van Leeuwarden.
13 Aug. Ds. M. Schuurmans, van 's Gravenhage.

Te Rockanje:

7 Mei Ds. G. Diemer, van Marrum.
21 » Ds. P. D. de Groot, van Wanswerd.
4 Juni Ds. H. Brinkman, van Glanerbrug.
25 » Ds. J. Meyer, van Bierum (Gr.).
2 Juli Ds. T. D. Prins, van Bolsward.
16 » Ds. A. Taal, van Bruinisse.
6 Aug. Ds. E. Schouten, van Hoofddorp.

Te Naarden:

2 Juli Ds. G. van Halsema, van Nijeveen.
9 » Dr. J. G. Geelkerken, van Overtoom.
13 Aug. Ds. G. Renting, van Winterswijk.
27 » Ds. P. Nomes, van Fijnaart.

Voor Boxtel en Liempde:

25 Juni Ds. G. Dalhuizen, van Nieuwerkerk a. d. IJsel.

De lijst van predikanten, die zich voor de hulp in de veldprediking beschikbaar hebben gest-ld, is weer verbruikt.

Zal onze arbeid kunnen voortgaan, zoo zien we gaarne spoedig aanbiedingen tegemoet aan het adres van ondergeteekende.

Namens deputaten ad hoc:
A. H. van Minnen.

's-Gravenzande, Sept. 1916.

Buitenland.

N.-Amerika. Een getuigenis tegen de evolutie-theorie. Herderlijk schrijven van een Kardinaal.

De predikant Dr. Eaton van New-York predikte in een Baptistische kerk te Cleveland voor eene gemeente, waaronder zich ook J. D. Rockefeller bevond. In zijn rede sprak hij uit, dat de Darwinistische leer van evolutie een der grondoorzaken was van het uitbreken van den Europeeschen oorlog. »Darwin is aansprakelijk voor de denkbeelden van evolutie die op de »uebermenschen van Duitschland vat gekregen hebben«, beweerde Dr. Eaton. »Het is de wet voor het kreupelbosch, maar zij is nooit bestemd geweest voor het menschelijk geslacht. Het gedreun der kanonnen, het steunen der stervenden en de angst van de moeders in Europa, laten de stem hooren van een anderen Johannes den Dooper, in de woestijn roepende, dat een nieuwe geest van menschelijkheid en rechtvaardigheid moge ontwaken om de wet van het kreupelbosch te vervangen." De bedoeling van den prediker is zeker geweest aan te toonen, dat in het plantenrijk, gelijk in een kreupelbosch, de krachtige struiken wel de minder krachtige verdringen, alzoo ten doode opschrijven, maar dat deze wet in de samenleving en vooral onder de volken niet mag worden gevolgd. Dit is gemakkelijk genoeg te zeggen. Wanneer echter volgens Darwin het menschelijk geslacht zijn aanzijn kreeg door evolutie en niet door schepping van den Almachtigen God, dan volgt daaruit, dat ook de ontwikkeling van het menschelijk geslacht moet plaats hebben doordat de krachtiger elementen de zwakkere verdringen en dooden. Dan kan er sprake zijn van menschelijkheid en rechtvaardigheid, maar blijft ten slotte alleen het recht van den sterkste over. De N.-Yorksche prediker had o. i. beter gedaan, wanneer hij zijn gehoord vermaand had, de evolutie-theorie te laten varen en weder te keeren tot de belijdenis van het eerste artikel der Apostolische geloofsbelijdenis: „Ik geloof in God den Vader, Schepper van hemel en van aarde", om daaruit dan af te leiden aan welke ordinantiën de menschen onderworpen zijn.

In een herderlijk schrijven heeft Kardinaal Farley het dansen bij ontspanningen die onder Roomsch-Katholieke auspicien plaats hebben, verboden. In dezen brief die in de Roomsche kerken van New-York en omstreken voorgelezen werd, komt de volgende zinsnede voor: „wij zeggen met diep leedwezen, dat vermaak in de meest verleidelijke en verlagende vormen in de huizen van het land is gedrongen, en wij kunnen het met ons geweten en onze gehoorzaamheid aan God niet overeenbrengen, dezen stroom van lichtzinnige zeden die dagelijks grooter en dreigender wordt, aan te zien, zonder er iets tegen te doen."

Winckel.

Voor Kinderen.

OM EEN PENNING.

X.

Oomkeer.

Nu werd Frits naar het raadhuis gebracht om daar te vertellen wat hij van het ongeluk wist. Doch zijn eenig antwoord was: »Ik heb niet meer gezien dan een ander: vraag dien."

Had hij echter gehoopt op deze wijs van de zaak af te komen, of hoogstens een boete te krijgen voor het loopen op den spoorweg als de boom gesloten was, die berekening liep mis. Reeds lang namelijk werd Frits verdacht van allerlei booze stukken, zooals onder anderen bij den burgemeester, gelijk ook bij vele boeren in den omtrek. Vandaar dat de politie al herhaaldelijk had getracht den landlooper en deugniet in handen te krijgen tot een verhoor. Dusver echter was Frits allen te slim geweest en heel zich niet laten pakken. Nu echter was hij onverhoeds in de val geloopen, en het is te begrijpen dat zij die nu zoo ongezocht den lang gezochte in handen kregen, hem niet zoo aanstonds weer loslieten.

Zoo werd Frits dan naar de naaste stad gevoerd, en dadelijk door den rechter in verhoor genomen. Waarschijnlijk wel begrijpend dat hij thans den dans niet meer ontspringen kon, legde hij zijn stilzwijgendheid af, en bekende openhartig, zelfs nog meer dan men hem vroeg.

Toen hij vertelde hoe burgemeester De Regt door naar den penning te bukken in levensgevaar was gekomen, vroeg de rechter:

»Hadt gij dan zelf dien penning niet gezien en kunnen oprapen?"

»Waarvoor" antwoordde Frits met een grijnslach. »'t Was eenvoudig een koperen fabriekspenning, dien ik gevonden en opgeraapt had. Ik wist dat de burgemeester alles bij zich stak wat hij zoo vond liggen als hij meende dat het eenige waarde had. Daarom liet ik met opzet den penning vallen. Ik wist dat hij hem niet zou laten liggen en dacht hem zoo in het ongeluk te helpen. 't Spijt me maar dat het niet gelukt is."

„Schaam u jonkman" sprak de rechter. „De burgemeester is een braaf man en gij een landlooper en deugniet. Ik behoef nu ook niet te vragen wie al die boevenstreken bij den burgemeester heeft uitgehaald en zijn eigendom heeft vernield."

„Dat heb ik gedaan" sprak Frits zonder blikken of blozen. „Jammer maar dat ik niet alles kon wat ik wilde. Maar toch heb ik mij op De Regt gewroken, en dat had ik mijn vader beloofd."

Uit het andere verhoor bleek hoe Frits nog velerlei meer op zijn kerfstok had. Nu eens door stroopen, dan weer door stelen of door bedriegelijke handelingen had hij tot nu toe den kost gewonnen, maar gelijk hij zelf zeide een ellendig leven geleid. 't Slot van de zaak was dat hij in de gevangenis te recht kwam om daar voorreerst te blijven.